

процедури має стати основою для оновлення КУпАП та приведення його у відповідність до європейських стандартів захисту прав людини, закріплених у практиці Європейського суду з прав людини.

У перспективі реформування адміністративного законодавства необхідно забезпечити його системність, узгодженість і чіткість дефініційного апарату, що дозволить підвищити ефективність правозастосування та зміцнити довіру громадян до органів публічної влади.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

2. Миколенко А. І. Адміністративний процес та адміністративна відповідальність в Україні : навч. посіб. Х. : «Одисей». 2004. 272 с.

3. Про санкції: Закону України від 14.08.2014 р. № 1644-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 40. Ст. 2018. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-18#Text>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-570-2-60>

Михайленко О. О.,

аспірант кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності

Навчально-наукового інституту права

імені князя Володимира Великого

ПрАТ ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

м. Київ, Україна

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОЛАБОРАЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Суспільна небезпека колабораційної діяльності як кримінального правопорушення полягає у тому, що це явище є серйозною загрозою національній безпеці та державному суверенітету. У кримінальному законодавстві України стаття за колабораціонізм введена три роки тому, тому ще не напрацьована значна судова та слідча практика [1, с. 180]. Зокрема, категорія «колабораційна діяльність» в Україні на законодавчому рівні було введено з моменту прийняття спеціального законодавчого акту щодо встановлення кримінальної відповідальності за такі дії з 2022 р. [2], і з того часу Кримінальний кодекс України передбачає його форми, а також підстави відповідальності [3] та має дві

нові статті – колабораціонізм (стаття 111-1) та пособництво державі-агресору (стаття 111-2) [3]. Єдиної статистики кримінальних проваджень за колабораційну діяльність ще не сформовано. Так, в Україні станом на 15 червня 2024 року правоохоронці відкрили 9179 кримінальних проваджень за статтею про колабораційну діяльність. Зокрема, на кінець 2023 року, українські правоохоронці розслідували 7556 кримінальних проваджень за колабораційну діяльність, а в суди надійшло 984 провадження за цією статтею. Кількість відкритих проваджень є значно вищою, ніж у 2022 році (12 031 зареєстровано проти 620 у судах), а кількість вироків у 2022 році було 268 [4]. Отже, вищенаведенні дані вказують на збільшення кількості злочинів за колабораційну діяльність, що вказує на актуальність вибраної теми роботи.

Дослідження проблемних питань кваліфікації кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність досліджують значна кількість науковців [1; 5; 6; 7] тощо, що вказує підвищений до цієї проблематики у юридичній науці. Однак окремі проблемні питання кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність залишились поза увагою, деякі твердження мають дискусійний характер. Зокрема, не визначеним на законодавчому рівні є категорія «колабораціонізму», потребує уточнення правова конструкція «колабораційна діяльність» в контексті виключення відповідальності при умовах співпраці на громадян з ворогом у випадку фізичного «виживання» на тимчасово окупованих територіях України, що буде відповідати міжнародним стандартам [7]. Проблемні питання кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність визначаються в 4 напрямках. Перший – це проблеми, пов'язані з розумінням законодавчих термінів і, отже, встановленням змісту закону. Другий – це проблеми розмежування ст. 111-1 КК України та суміжних статей при кваліфікації. Треті – це проблеми справедливості санкцій та ефективності застосування покарання [8, с. 69].

Розглянемо окремі із них. Так, єдиного визначення правової конструкції «колабораційна діяльність» в наукових працях не існує. Широко використовується у наукових працях термін «колабораціонізм» як у «широкому підході так і «вужькому» значенні. На думку окремих дослідників «колабораціонізм» (у широкому сенсі) – співпраця населення або громадян держави з ворогом в інтересах ворога-загарбника на шкоду самій державі чи її союзників і участь у переслідуванні патріотів країни, громадянином якої є колаборант [9, с. 771; 1, с. 177]. Інші експерти вказують колабораціонізм (у загальному розумінні) – це усвідомлене, добровільне та зумисне співробітництво з ворогом у його інтересах і на шкоду своїй державі [9, с. 96; 10, с. 37].

Одним із проблемних питань щодо застосування норм в ст. 111-1 КК України з позиції Управління Верховного Комісара ООН з прав людини є не дотримання стандартів якості закону так аби виключити

його свавільного застосування. Також порушено окремі аспекти нормативної техніки. Які включають, що усі елементи злочину повинні бути прямо і точно включені в правові визначення злочинів, що не дотримано в ст. 111-1 КК України. Ця стаття передбачає кримінальну відповідальність за «провадження господарської діяльності у взаємодії з державою-агресором» або окупаційною владою, а сфера такої «взаємодії» не визначена [8, с. 773].

Крім вищенаведеного, також немає чіткого розмежування між добровільною і примусовою співпрацею з окупаційними силами. У багатьох випадках люди, які співпрацюють з окупаційною владою, роблять це під примусом або під загрозою для свого життя, що ускладнює кваліфікацію вчиненого кримінального правопорушення. Також наявні труднощі зі збором доказів, якщо підозрюваний перебуває на окупованій території, слідчі починають заочне досудове розслідування і заочний судовий розгляд [1, с. 180]. Зауважимо, що при заочному судовому розгляді у обвинувачених є підстави подання до Європейського суду з прав людини для оскарження вироку. Таким чином, до проблемних питань застосування кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність також слід віднести складність чіткого визначення суб'єкта злочину, межі розмежування колабораційної діяльності та іншими злочинами («державна зрада», «пособництво державі агресору»), обґрунтування вини (умислу), а також доведення факту добровільного співробітництва. Також виникають складнощі з розслідуванням злочинів, скоєних на тимчасово окупованих територіях, та з їх кваліфікацією за національним законодавством.

Список використаних джерел:

1. Пундор Ю. О., Аніщук В. В. Проблеми притягнення до відповідальності за колабораційну діяльність в умовах війни. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2025. Том 3. № 89. С. 177-181.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність: Закон України від 03.03.2022 р. № 2108-IX. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#Text>

3. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

4. В Україні за колабораціонізм відкрили понад 9 тисяч проваджень, а третина вироків – за пости в однокласниках. URL.: <https://zmina.info/news/v-ukrayini-za-kolaboracziionizm-vidkryly-ponad-devyat-tysyach-provazhen-a-tretyna-vyrokiv-za-posty-v-odnoklasnykah/>

5. Кузнецов В. В., Сийплові М. В. Кримінальна відповідальність за колабораційну діяльність як новий виклик сьогодення. *Науковий вісник*

Ужгородського Національного Університету. Серія Право. 2022. Вип. 70. С. 381–388. doi.org/10.24144/2307-3322.2022.70.61

6. Лігун А.І. Суб'єктивні ознаки колабораційної діяльності. *Науковий вісник київського інституту національної гвардії України. 2024. № 1. С. 99–10. doi.org/10.59226/2786-6920.1.2024.99-104*

7. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text

8. Герасимчук О. Проблеми застосування кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність. Цифровий архів Національний університет «Острозька академія» 2023. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/id/eprint/9812/1/Problemy.pdf>

9. Пацкан І. І. Особливості кримінальної відповідальності, передбаченої за колабораційну діяльність. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2024. № 6. С. 770–774. doi.org/10.24144/2788-6018.2024.06.128

10. Vyhivskyi I. Countering collaborationism in the context of armed conflict. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2024. No.10(3). Pp. 96–103. doi: 10.30525/2256-0742/2024-10-3-96-103.

11. Rubashchenko M, Shulzhenko N. Reflections on the Legal Features of Collaborationist Activity: Theory and Practice in Terms of the Russian Occupation of Ukrainian Territory. *Access to Justice in Eastern Europe*. 2024. № 7(3). Pp.10–40. doi:10.33327/AJEE-18-7.3-a000315.